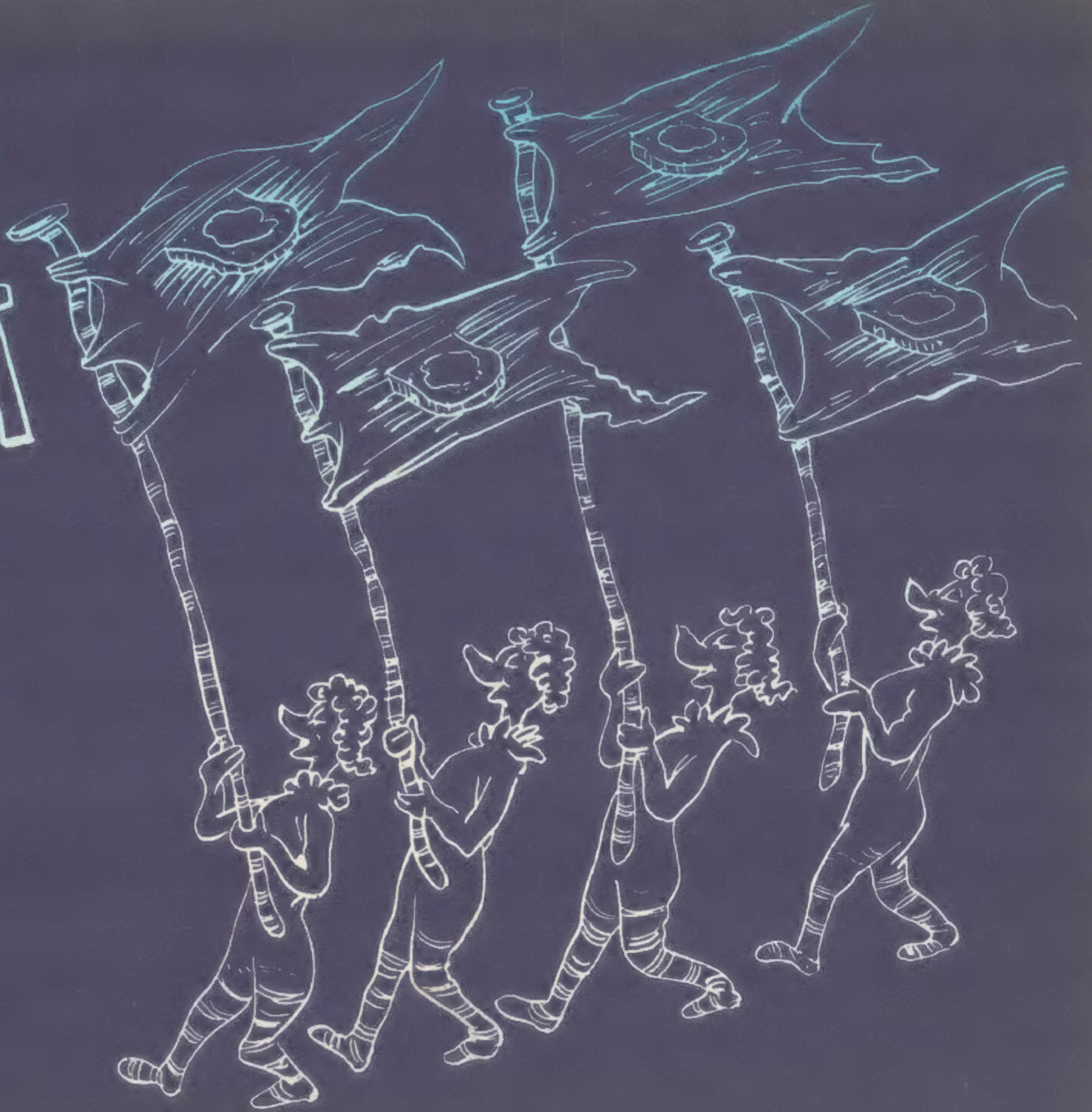

महक्याचे महाभारत

- मूल लेखन व चित्रे :
डॉ. स्यूस
- मराठी रूपांतर :
वंदना भागवत
- चित्रांकन :
पल्लवी आपटे

‘मस्क्याचे महाभारत’ विषयी थोडेसे -

डॉ. स्यूसच Butter Battle Book वाचलं. त्याच्या लेखनाची मजा इंग्रजीपुरतीच राहू नये असं मनापासून वाटलं. आजची पिढी दुसऱ्या महायुद्धानंतरची. ती फार भावडी किंवा निरागस राहणं अनेक कारणांमुळे शक्य नाही. युद्ध, बॉम्ब, मशिनगन, रायफल, रणगाडे, क्षेपणास्त्रं असे शब्द त्यांच्या बाल जगताचाही भाग बनून गेली आहेत. टी.व्ही, चित्रपटांमुळे त्यांचा दृश्य परिणाम त्यांच्यावर होत असतो. तशाच प्रकारची खेळणी लगेचच उपलब्ध होत असतात. त्यामुळे ‘युद्ध’, ‘हिंसा’ यांची भयानकता त्यांच्यापर्यंत पोहोचत नसावी. पोहोचली तरी त्यांच्या लहानपणाच्या असहायतेमुळे असुरक्षितही वाटत असणार. हीच असुरक्षितता पुढे आक्रमकता किंवा हिंसाचारात बदलायला फारसा वेळ लागत नाही. मानवी समाजाच्या सर्व शोकांतिका असुरक्षित मनोवृत्तीतूनच घडतात.

‘युद्ध’ हा ढोबळ भीतीदायक प्रकार दूर ठेवला तरी, असुरक्षिततेच्या भावनेनं ग्रासलेली कितीतरी घरं आपण सभोवताली पहातो. त्याच्या मुळाशी खरंच काय असतं ? अनेकदा एकमेकांविषयीचा मत्सर, बालिश हेवेदावे, बिनबुडाचा तिरस्कार अशा भावना असतात. या भावनांचं दृश्यस्वरूप म्हणजे ‘स्पर्धा’. एकमेकांवर कुरघोडी करायची, दुसऱ्याला खाली खेचायचं हा स्पर्धेचा अलिखित नियम असतो. स्पर्धेचं हिडीस रूप शस्त्रस्पर्धेत दिसतं. इथे तर दुसऱ्यावर कुरघोडी करायची म्हणजे दुसऱ्याला संपवायचं. अशाही स्पर्धांची गरज निर्माण केली जाते. अन्यथा शस्त्रांचे कारखानदार आणि त्यांच्यावर अवलंबून असणारे राजकारणी स्वतःच्या तुंबड्या कसे भरणार ? त्यामुळे समाज या ना त्या धोक्यांच्या नावाखाली असुरक्षित ठेवणे भाग पडते. मग ते प्रांतिक अस्मितांच्या नावाखाली असेल किंवा धर्म, वंश, जाती या नावांखाली आरोळ्या ठोकणं असेल. सामान्य माणूस फार विचार करू शकणार नाही एवढी असुरक्षितता निर्माण झाली की सामान्य माणसाचा बळी ठरलेलाच ! त्याच्या जीवनाचं मोल फक्त काही देशभक्तीपर गीतं-गर्जना किंवा चकचकीत पदकं लावलेले कपडे एवढंच असतं.

या सगळ्याचा आवाका यायचा तर स्यूसच Butter Battle Book वाचावं. स्यूसची भाषा व त्यानं स्वतःच काढलेली चित्रं यांचा फार मोठा भाग आहे. ती भाषा तशीच्या तशी मराठीत आणणं अशक्यच होतं. त्यातून एकाच वेळेस लहानांना आणि मोठ्यांना समजणारी भाषा वापरणं ही कसरतच होती. हे करू शकणारे मराठीतले एकमेव कवी म्हणजे विंदा करंदीकर. त्यांच्या कविता तितक्याच अर्थगर्भ व सहज असतात. ‘मस्क्याचे महाभारत’ लिहिताना गाठीशी असलेले विंदाचं ऋण मान्य करायलाच हवं.

आपल्या असुरक्षिततेच्या भावनेला दूर करणं हे आपल्याच हिताचं आहे. स्यूसच्या पुस्तकांचं महत्त्व हे आपल्याला किती व कसं जगावंसं वाटतं, यावर अवलंबून आहे. मृत समाज वा संस्कृतीची मनापासून भीती वाटणारे व निरोगी जीवनाची लालसा असणारे स्यूसच्या पुस्तकांचं नक्कीच स्वागत करतील.

वंदना भागवत.

प्रकाशक : पालकनीती परिवार

मुद्रक : संजीव मुद्रणालय.

किंमत : रु. १०/-

अस्वक्याचे माहाभारत

मूळ लेखन व चित्रे :

डॉ. स्यूस

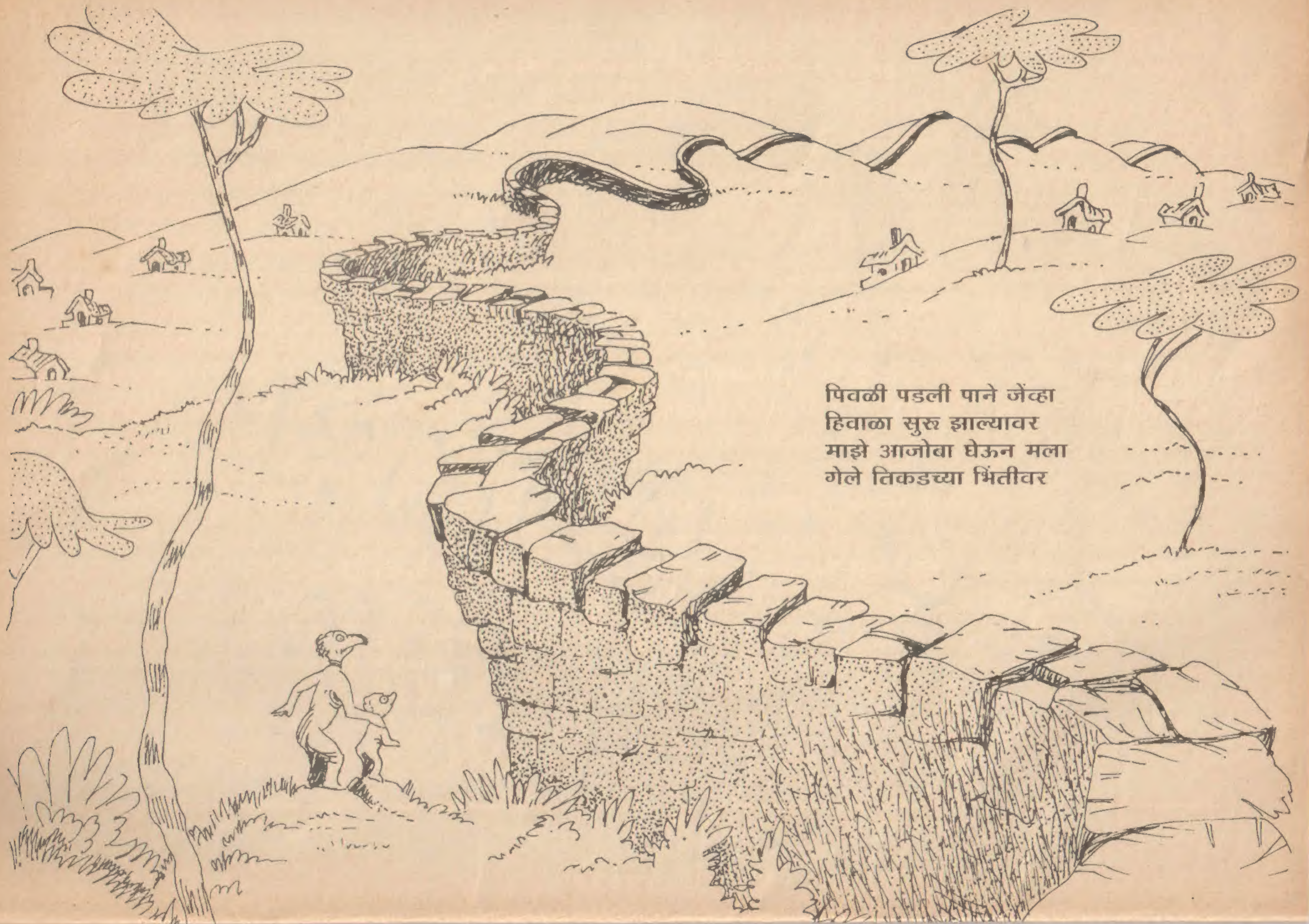
मराठी रूपांतर :

वंदना भागवत

चित्रांकन :

पल्लवी आपटे

पिवळी पडली पाने जेव्हा
हिवाळा सुरु झाल्यावर
माझे आजोबा घेऊन मला
गेले तिकडच्या भिंतीवर

राहिले क्षणभर शांत उभे
मग म्हणाले,
लवून आपले
थकले पिकलेले डोके,
माहितीय ना तुला
भिंतीच्या या वाजूला
राहतो आपण आप्पूस
अन् भिंतीच्या त्या वाजूला
राहतात ते 5 तुचूस

W31

नंतर म्हणाले आजोवा मला,
आता मोठा झालास वाळा
तर तुला माहिती असलेलं वरं
काय खोटं आणि काय खरं!
तुचूस आहेत महाभयंकर,
त्याच्या आपल्यांत भलतंच अंतर.
ते राहतात कसे नि करतात काय?
वाघाचे पंजे आणि हत्तीचे पाय.

घराघरांतून तुचूस वेडा
ढेवतो पाव वरून कोरडा
खालून लावतो पावाला मस्का
वरून लावला तर लागतो ठसका!

आपण आप्पूस खूप वेगळे
खाण्यापिण्यात चोखंदळ,
मस्का लावतो पावाला
खालून नाही, वरून सरळ.

ओठावरती रोवून दात
आजोवा बोलले रागात,
ठेवू नकोस विश्वास
कधीदेखील त्याच्यावर
डोळ्यांमध्ये तेल घालून
रात्रंदिवस पहारा कर.

वळवळतात डोक्यात त्याच्या
सतत नवे नवे किडे
खालून मस्का लावणाऱ्याचे
डोळे देखील तिरपागडे.

तरुण असल्यापासून मी
ठेवलेय एकच ध्येय समोर
आप्पूस-तुत्तूस सीमेवरती
खडा पहारा कडी नजर.
सीमा रक्षक आमचे कट्टर
ठेवीत नाहीत काही कसर.

त्याकाळी भित अशी ही
नव्हती एवढी उंच काही
नजरेस नजर देऊ शकायचो
तो माझ्या अन् त्याच्या मी.

धजलाच येऊ जरा जवळ तो
भिंतीपाशी माझी राखण
निवडुंगाचा फणा उगारून
लावी त्यांना सहज पिटाळून

निवडुंगाचा फणा पुरेसा
दूर ठेवण्या तुतूसाला
भीती त्यांची नव्हती उरली
आप्पुसांच्या प्रिय देशाला.

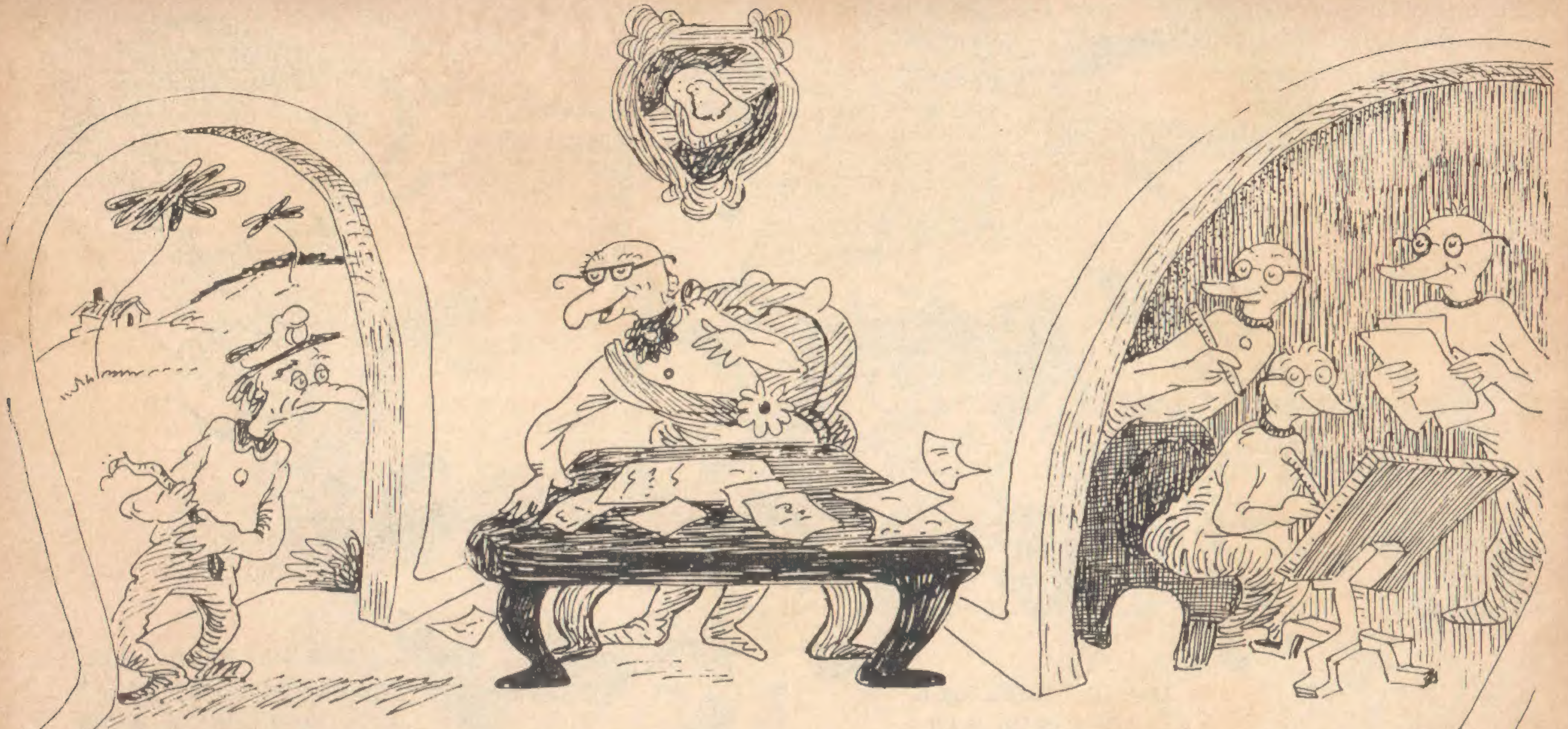

सर्व होते - आलबेल
तुत्तूस जोवर होता सरळ.
एके दिवशी घडले भलते
जरी माझे लक्ष होते.

उद्धट तुत्तूस गोम्याने एका
गलोलीतून दगड मारला.
माझ्या हातच्या निवडुंगाचा
त्याने पार कचरा केला.

हातात माझ्या उरला फक्त
निवडुंगाचा दांडा तुटका
पराभवाच्या जखमा खोल
नामुष्कीचा जहरी चटका.

वरती पाव खाली मस्का
त्याचा मी घेतला धसका.

सांगू कसा मोठ्या साहेबांना
माझा संताप, माझा अपमान
माझी भीती - माझा रोष?
साहेब नुसतेच हसले अन्
म्हणाले, 'तुझा नाही दोष.
आमची खोडी काढल्याबद्दल
जन्मभराची घडेल अद्दल.

शिकवू त्यांना असला धडा
रडत वसेल तुत्तूस वेडा.
सगळ्यांत आधी तुला देऊ पोशाख नवा
शिवाय नवीन हत्यार आणि हुद्दाही नवा.'
आज्ञा गेल्या, आदेश सुटले
पाठीमागच्या खोलीतून निरोप आले.

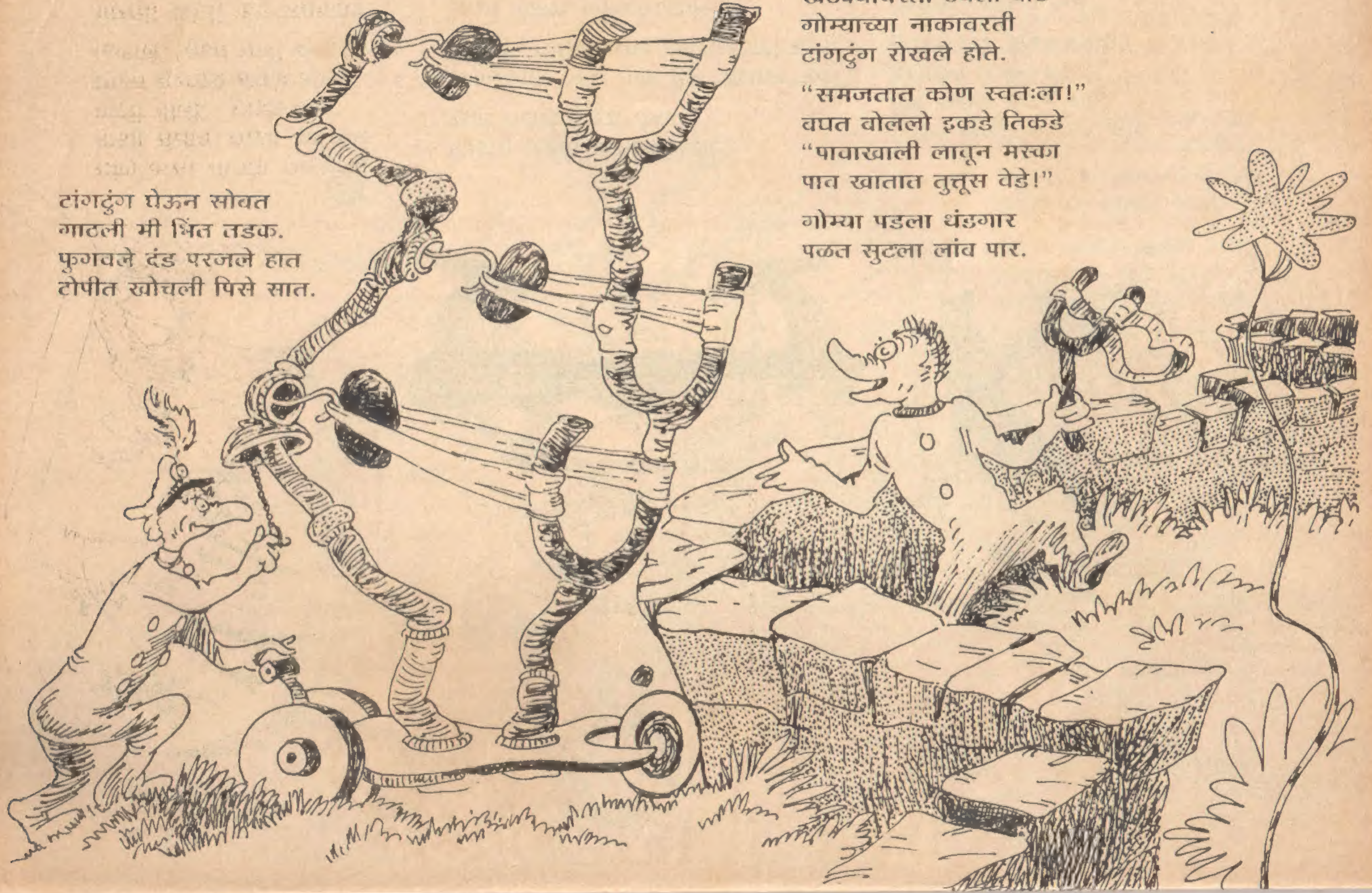
"टांग म्हणून खटका ओढ
टुंग म्हणून दगड सोड
टांगटुंग घेऊन सोबत
हवी तेवढी डोकी फोड."
टांगटुंग असता हाती
काय कुणाची भीती?

टांगटुंग घेऊन सोवत
गाटली मी भित तडक.
फुगवले दंड परजले हात
टोपीत खोचली पिसे सात.

टांगटुंग टेकवून भिंतीला
खटक्यावरती ठेवली बोटे
गोम्याच्या नाकावरती
टांगटुंग रोखले होते.

“समजतात कोण स्वतःला!”
वघत वोललो इकडे तिकडे
“पावाखाली लावून मस्का
पाव खातात तुत्तूस वेडे!”

गोम्या पडला धंडगार
पळत सुटला लांव पार.

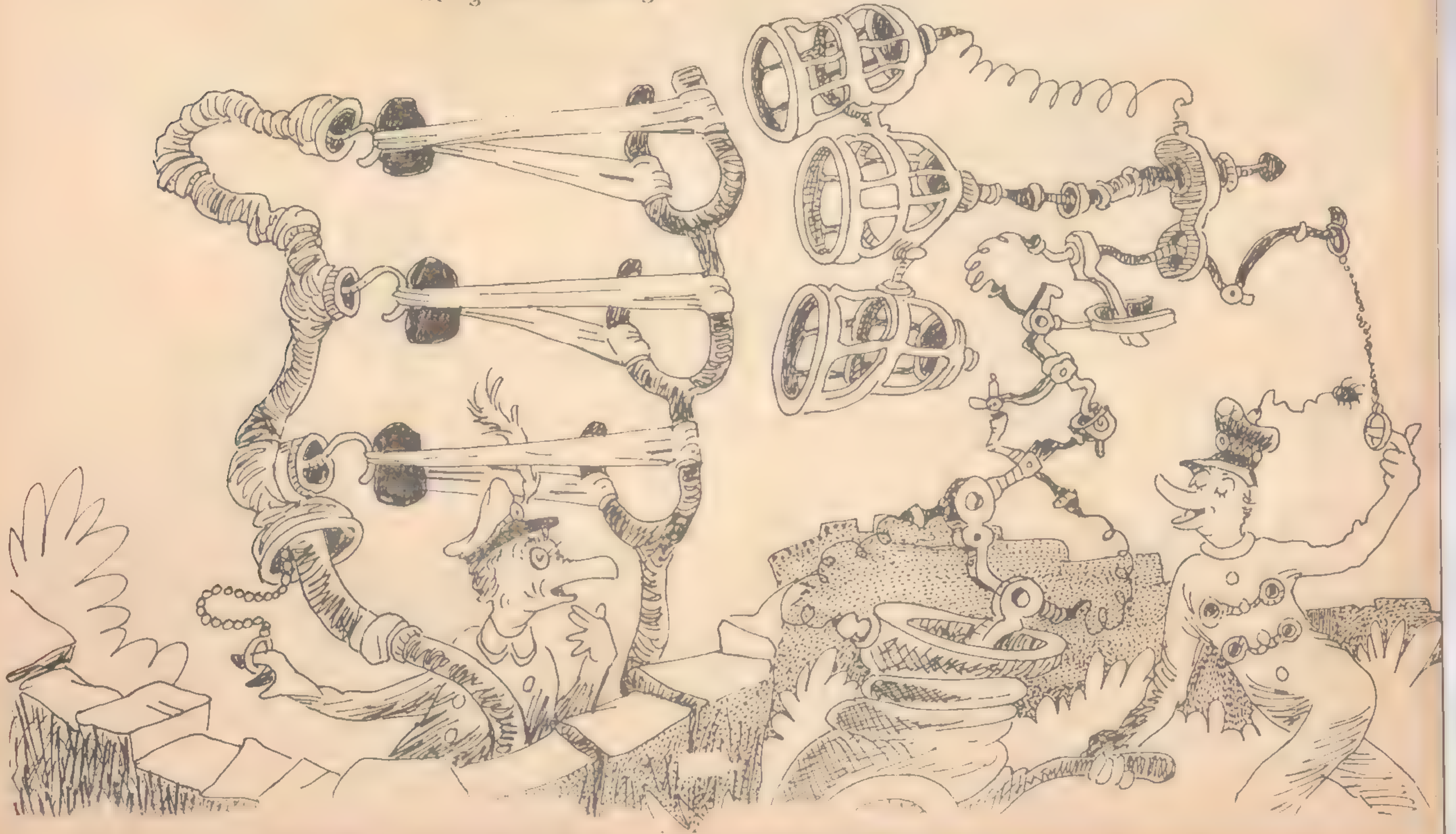

पण काय सांगू वाळा, तुला!
तो दुसऱ्या दिवशी परत आला.
नवा कोरा चकचकीत वेष
हातामध्ये नवे हत्यार

खत्रुडपणे हसून, म्हणाला.
“अव में भी हूँ तैय्यार!”
दाव खटका भिरकाव दगड
मात्र एक नकोस विसरु —
आता माझा हात देखील
माझे दुंगटांग करील सुरु.

दुंगटांग झेलील तुझे दगड
अन् दुप्पट वेगात फेकील मागे
फुटेल थोवाड पडतील दात
तेव्हा तुम्ही व्हाल जागे.

जादा गमज्जा चालणार नाहीत
मस्का वऱ्शन लावणारे तुम्ही
मूर्खामधले मूर्ख, आणि
शहाण्यांमधले शहाणे आम्ही!

शरमेनं मान खाली घालून
 साहेबांसमोर उभा राहिलो,
 “माफी साहेब, तुचूस हरामखोर!
 मी मात्र साफ हरलो.”
 साहेब थोरच! हसले फक्त
 थोपटत माझा हात अशक्त.
 “तू नाही हरलास, टांगटुंग हरलं.
 आपलं ज्ञान अपुरं पडलं”

“पण आपण तयार आहोत
 तुला वाटलं शांत वसू?
 आपण देखील लवकरच एक
 हत्यार घडवू रक्तपिपासू.
 पाठीमागच्या खोलीमध्ये
 नवी योजना तयार आहे.
 तू सुध्दा तयार हो,
 तुझ्यावरच मदत आहे.”

त्यांनी तर कमालच केली,
खरंच कमाल केली!
ढिचकॅव लल्लू नावाची एक
तंदूक तयार केली.

मुंग्यांची अंडी, माशांची तंगडी
ठासून दिली रुरुंगखुंडी
ढिचकॅव लल्लू नटली सजली
युद्धासाठी तयार झाली.

मी होतो संभाळणार
फक्त कुत्रा टॉमटिल्लू
पाठीवर त्याच्या बांधली होती,
आमची भारी ढिचकॅव लल्लू.

टॉमटिल्लू ढिचकॅव लल्लू
घेऊन गेलो भिंतीकडे.
ताठ मान कडक खांदे
कानांत जयघोषाचे दडे

“खालून मस्कावाले रडके,
खालून मस्कावाले चिडके,
झिंदाबाद वरून मस्कावाले!
झिंदाबाद वरून मस्कावाले!
आखरी दमतक लडते रहेंगे!
आप्पूसही कामयाब होंगे!
खाली मस्कावाल्यांसंगे युद्ध आमुचे सुरु!
जिंकू किंवा मरु! जिंकू किंवा मरु !

तर. .

त्याचं काय झालं -
ना जिकलो ना मेलो
गोंधळलो, गडबडलो, सटपटलो,
पार खलास झालो!

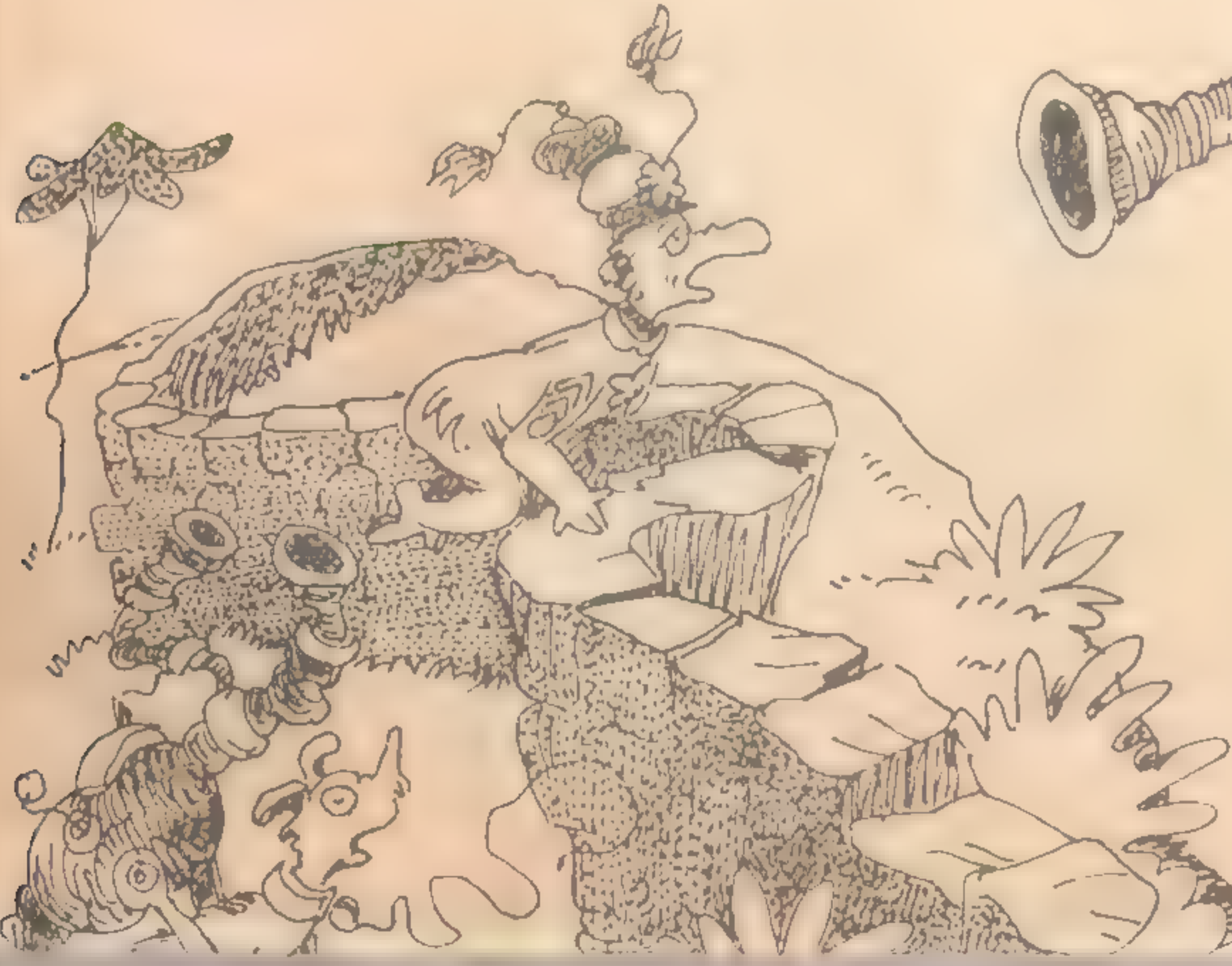
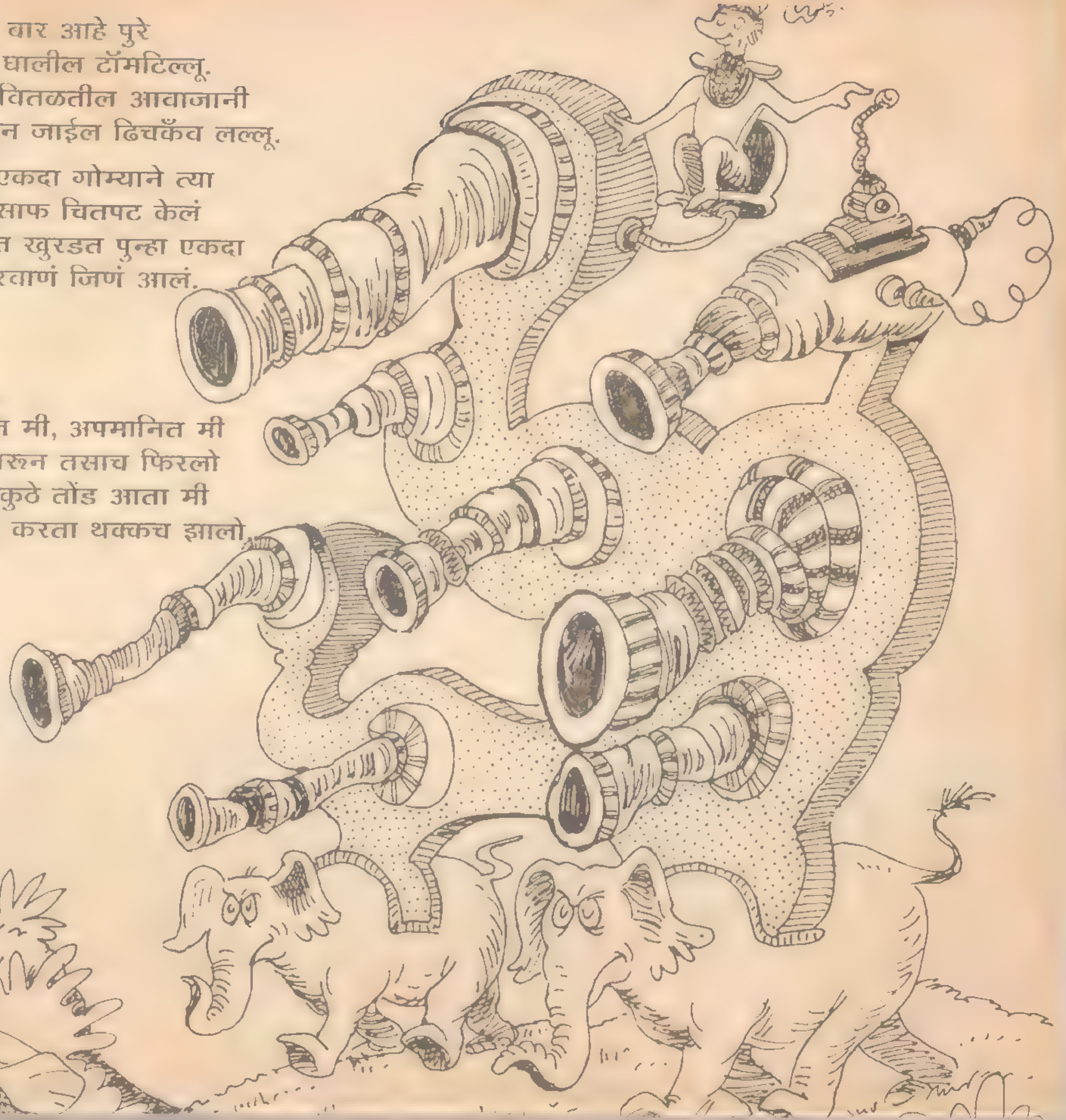
माझ्या आधीच पोचला होता
गोम्या त्या भिंतीवर.
तो डुक्कर गोम्या! वसला होता
ऐटीत उंच खुर्चीवर.

“हमभी कुछ कम नहीं”
खिंकाळत बोलला तो
“आम्ही देखील बनवू शकतो
हॅण टहॅण टहॅण ठो!

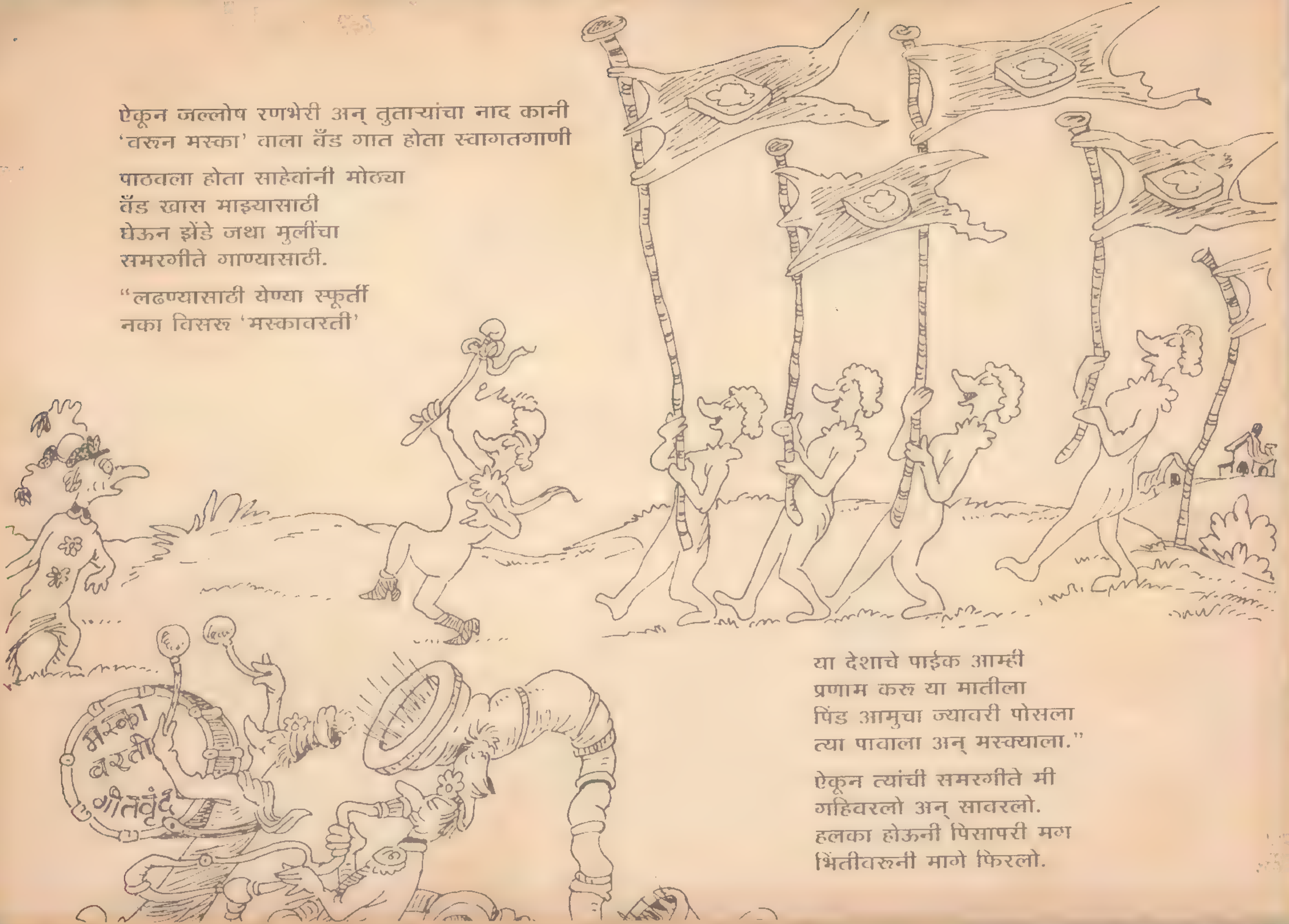
एकच बार आहे पुरे
शेपूट घालील टॉमटिल्लू.
कान वितळतील आवाजानी
पिघळून जाईल ढिचकेंव लल्लू.

पुन्हा एकदा गोम्याने त्या
मला साफ चितपट केलं
खरडत खुरडत पुन्हा एकदा
लाजिरवाणं जिणं आलं.

पराभूत मी, अपमानित मी
भिंतीवरून तसाच फिरलो
लपवू कुठे तोंड आता मी
विचार करता थक्कच झालो

ऐकून जल्लोष रणभेरी अन् तुताच्यांचा नाद कानी
 'वरुन मस्का' वाला वँड गात होता स्वागतगाणी
 पाठवला होता साहेवांनी मोठ्या
 वँड खास माइयासाठी
 घेऊन झेंडे जथा मुलींचा
 समरगीते गाण्यासाठी.
 "लढण्यासाठी येण्या स्फूर्ती
 नका विसरु 'मस्कावरती'

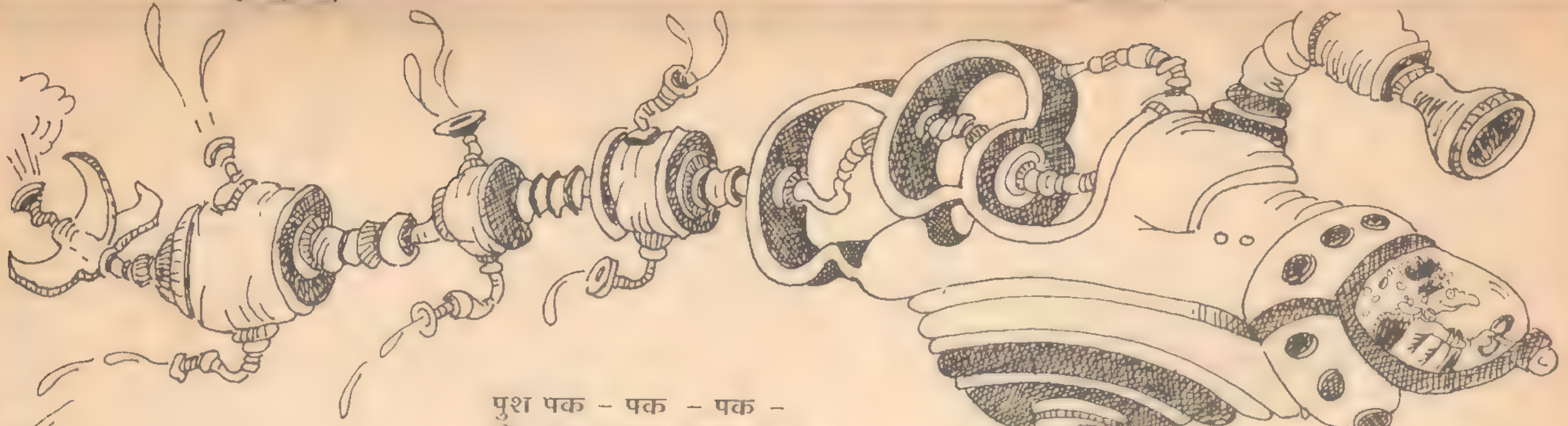
या देशाचे पाईक आम्ही
 प्रणाम करु या मातीला
 पिंड आमुचा ज्यावरी पोसला
 त्या पावाला अन् मस्क्याला."

ऐकून त्यांची समरगीते मी
 गहिवरलो अन् सावरलो.
 हलका होऊनी पिसापरी मग
 भिंतीवरुनी मागे फिरलो.

घाल गणवेष
हो तयार
अटळ आहे महायुद्ध!
तुझ्यावरतीच भिरत्त सारी
सुरु करण्यास हो सिद्ध!

माझ्या पोरानी शोधले आहे
एक असे अस्त्र नवे.
पहा. . पहाच तू काय कमाल
लाखात असले डोके हवे!

पुश पक - पक - पक -
हो - पुश पक् - पक् - पक्
इतके भन्नाट, अचाट होते
कोणालाही कळले नव्हते
नेमके काय करेल ते!

पाठीमागच्या खोलीमधली
पोरं बाकी अचाट होती
होते तयार ठेवले त्यांनी
पुश पक् - पक् - पक् करामती.

पाऊल ठेवले त्याच्यावरती
अन् हृदय काहीसे फडफडले
'खालूनमस्का' तुतूसांवर
अतिवेगाने झेपावले.

त्याला होते असंख्य नळ
फवारणारे द्रव निळा
चिपकलाच असता ज्यात
क्षणार्धात तुतूस सगळा.

हेलपाटत मी सुटलो वेगात
तेवढ्यांत ऐकली गर्जना एक
“तुम्ही फवारा आमच्या देशांत
आम्हीही उत्तर देऊ तेच.”

पुल - धक् - धक् - धक् घेऊन त्याचे
गोम्यादेखील होता आला
आरोळ्या देत तो ओरडला
“आमचाही आहे द्रव निळा.

आप्पूस मूर्ख-अकलेत कमी
पावाला लावतात वरुन मस्का
तुत्तूसांना हात लावूनच पहा
क्षणात कळेल आमचा हिसका.”

मी तसाच वळलो-घरी परतलो
तुझ्या लक्षांत आलेच असेल—
आशा संपल्या हताश झालो
त्यांना हादरा कधी बसेल?

जमीनीवर मी पाय टेकता
जनता सारी उदास झाली.
खिन्न, विषण्ण मला पहाता
निराश ध्वजांनी मान टाकली.

गीतवृंदप्रमुख बोलल्या,
“काम तुमचे फारच भारी
मोठ्या साहेबांनी बोलावलंयं
तुम्हाला त्वरित माघारी.”

तसाच गेलो साहेबांपाशी
पहातो मी तर सारेच वेगळे
“घावरू नकोस” साहेब बोलले,
“ठीक आहे सगळे सगळे!”

“पोरं माझी बुद्धीमान
विचक्षण, विलक्षण धारदार.
त्यांनी शोधून काढले आहे
नव्यांतले, नव्यांतले, नवे हत्यार.

भरले आहे त्याच्यामध्ये
जादुई रसायन मू-लॅका-मू
उडवून टाकील सगळे तुतूस
साफ करेल. . . मंतर छू.

शोधला आहे त्यांनी ‘बॉम्ब’
महर्षि आप्पूस नंतर दू.

तू फक्त एकच कर
शहाण्यासारखा पळत जा
भिंतीवरून टाकून बॉम्ब
तुतूसांना दे सजा.

जमीनीखाली आश्रय घ्यायची
आप्पूसांना आज्ञा आहे.
महर्षि आप्पूस नंतर दू
आता तुतूसांवर पडणार आहे!”

मी वेगात पळत गेलो
हातामध्ये वॉम्ब होता
तेव्हा आमचा प्रत्येक आप्पूस
जमीनीखाली जात होता.

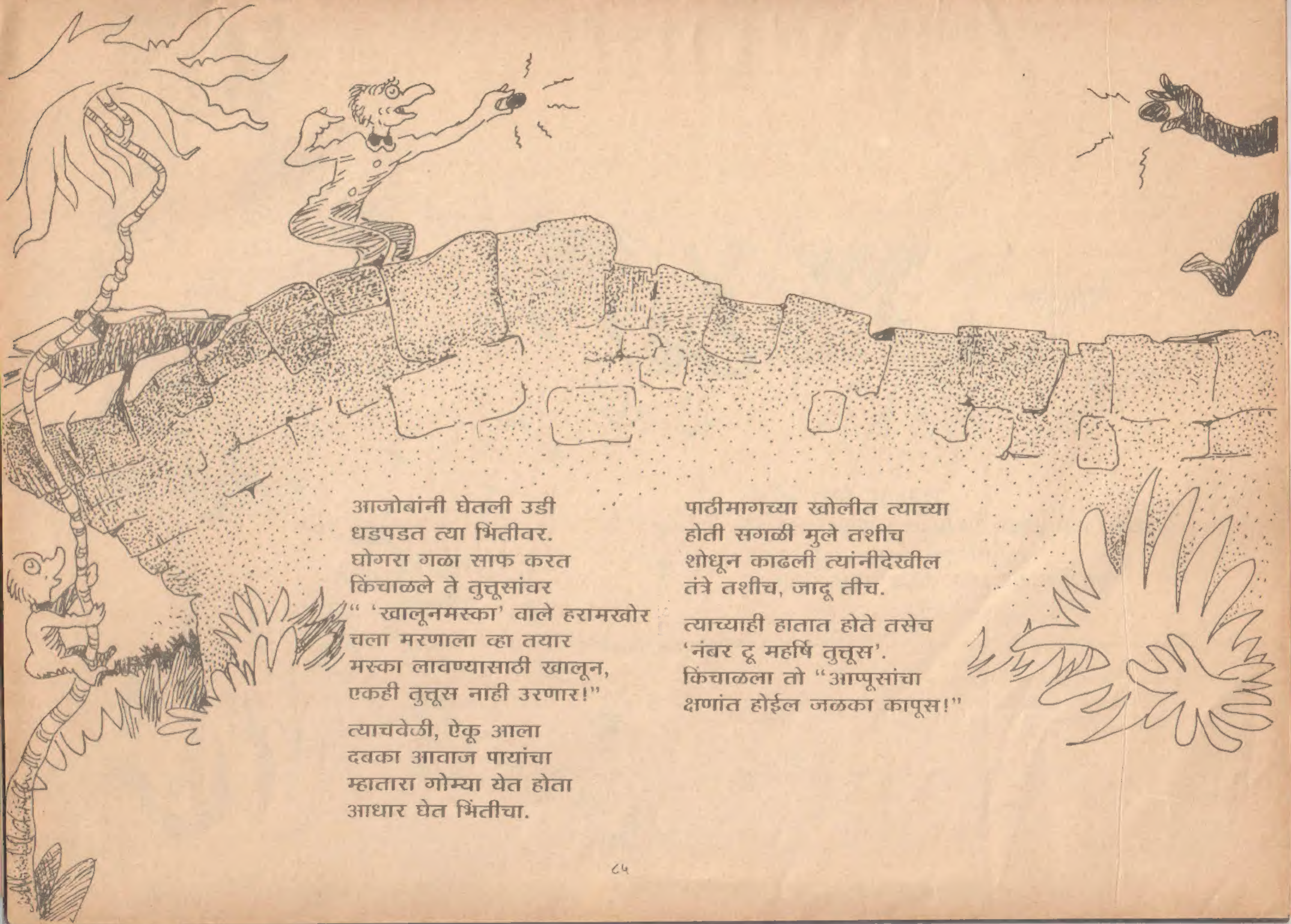
शूरपणे ते लपत होते
देशासाठी विळामध्ये
'मस्कावरती' चिन्हांकित ध्वज
होता त्यांच्या हातामध्ये.

त्याचवेळी - त्याच तिथे
आजोवांनी मला पाह्यले.
वखोटीला धरून माझ्या
माझ्यावरती खेकसले,

“इथे काय हिंडतोस असा
खाली तिकडे तू बिळांत हवास.
नाहीतर थांब, चल असा
वध धडताना नवा इतिहास -
याच वेळी अन् याच इथे!

आजोबांनी घेतली उडी
 धडपडत त्या भिंतीवर.
 घोगरा गळा साफ करत
 किंचाळले ते तुचूसांवर
 " 'खालूनमस्का' वाले हरामखोर
 चला मरणाळा व्हा तयार
 मस्का लावण्यासाठी खालून,
 एकही तुचूस नाही उरणार!"
 त्याचवेळी, ऐकू आला
 दबका आवाज पायांचा
 म्हातारा गोम्या येत होता
 आधार घेत भिंतीचा.

पाठीमागच्या खोलीत त्याच्या
 होती सगळी मुले तशीच
 शोधून काढली त्यांनीदेखील
 तंत्रे तशीच, जादू तीच.
 त्याच्याही हातात होते तसेच
 'नंबर टू महर्षि तुचूस'.
 किंचाळला तो "आप्पूसांचा
 क्षणांत होईल जळका कापूस!"

“आजोबा, थांवा, जपून जरा” ओरडलो मी,
“आधी कोण? गोम्या की तुम्ही?”
“चूप रहा” म्हणाले आजोबा, “बघून घेऊ आम्ही!”
“बघून घेऊ आम्ही!”